

Obsah

PRAVĚK

Úvod a charakteristika pravěku	5
--------------------------------	---

ČLOVĚK A ZÁKLADY JEHO ANTROPOGENEZE

Problematika periodizace pravěku	6
Počátky vytváření „lidského světa“	6
Nerovnoměrnost historického vývoje v pravěku	7
Vývojové etapy člověka	7
Shrnutí	10

PERIODIZACE PRAVĚKÝCH DĚJIN

Doba kamenná	11
Doba bronzová	14
Doba železná	14
Doba římská a stěhování národů	15
Shrnutí	15

STAROVĚK

Úvod a charakteristika starověku	16
----------------------------------	----

OBLAST MEZOPOTAMIE

Sumerové	19
Akkadové	22
Babylóňané	23
Asyřané	28
Churrité (obyvatelé státu Mitanni)	31
Shrnutí	32

OBLAST EGYPTA

Egyptané	34
Shrnutí	41

OBLAST SYROPALÉSTINY

Aramejci (Sýrie)	43
Foiničané	44
Židé, kanaánské a amoritské národy (Palestina)	46
Shrnutí	48

OBLAST MALÉ ASIE

Chetitě	50
Frygové	51
Lýdové	51
Shrnutí	52

OBLAST ÍRÁNU

Médové	54
Peršané	55
Shrnutí	58

OBLAST INDIE

Harappa a Mohendžo-daro	60
Árijové	61
Shrnutí	65

OBLAST ČÍNY

Číňané	67
Shrnutí	71

OBLAST EGEJSKÁ A ŘECKO

Kréťané a obyvatelé Kykladských ostrovů	73
Řekové - nejstarší období	74
Řekové - předklasické období	76
Řekové - klasické období	80
Řekové a Makedoňané - období helénismu	86
Shrnutí	90

OBLAST ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA

Etruskové	92
Římané - nejstarší období a doba království	93
Římané - republika	94
Římané - císařství	101
Shrnutí	107

STŘEDOVĚK

Úvod a charakteristika středověku	108
-----------------------------------	-----

BYZANTSKÁ ŘÍŠE A VÝCHODNÍ KULTURNÍ OKRUH

Byzantská říše	109
Kyjevská Rus	113
Společensko-kulturní pozadí	114

ZÁPADNÍ KULTURNÍ OKRUH A FRANCKÁ ŘÍŠE

Francká říše	116
Základy jednotné Francie	119
Raně feudální Anglie	122
Vývoj Itálie v raném středověku	124
Společensko-kulturní pozadí	125

STŘEDNÍ EVROPA V RANÉM STŘEDOVĚKU	
Východofrancká říše	128
Polský stát	131
Uherský stát	133
Sámova říše a Velká Morava	135
Český stát	137
Společensko-kulturní pozadí	141
SPOLEČNOST RANÉHO STŘEDOVĚKU	
Feudalismus v období raného středověku	143
Katolická církev a úloha papežství	146
SPOLEČNOST VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU	
Feudalismus v období vrcholného středověku	148
Umění a kultura	152
STŘEDNÍ EVROPA VE VRCHOLNÉM STŘEDOVĚKU	
Středoevropské státy	154
Společensko-kulturní pozadí	159
STŘETÁVÁNÍ KŘESŤANSTVÍ S JINÝMI KULTURAMI	
Arabové	161
Mongolové (Tataři) a Zlatá Horda	165
Turecká expanze	165
KRIZE 14. STOLETÍ	
Společnost, církev a kacířská hnutí	167
SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ VE 12.–15. STOLETÍ	
Vývoj v Říši	171
Společensko-kulturní pozadí	176
ČESKÝ STÁT ZA LUCEMBURKŮ	
České země	177
Společensko-kulturní pozadí	180
ČESKÝ STÁT VE 14. A 15. STOLETÍ	
Husitství	181
Doba poděbradská	187
Společensko-kulturní pozadí	188
VZTAHY MEZI STŘEDOVĚKÝMI EVROPSKÝMI STÁTY	
Francie, Anglie, Španělsko	190
Společensko-kulturní pozadí	194

RANÝ NOVOVĚK

Úvod a charakteristika raného novověku	195
RENESSANCE, HUMANISMUS, REFORMACE	
Myšlenkový a kulturní vývoj raně novověké Evropy	196
ZÁMOŘSKÉ OBJEVY	
Námořní velmoci a nová území	202
RANĚ NOVOVĚKÝ STÁT A SPOLEČNOST	
Různé modely státního zřízení	207
EVROPSKÉ VELMOCI V RANÉM NOVOVĚKU	
Západní Evropa	210
Východní a střední Evropa	214
Společensko-kulturní pozadí	220
NOVÉ MOCENSKÉ POMĚRY V EVROPĚ	
Vývoj dění v Evropě	221
Společensko-kulturní pozadí	224
TŘICETILETÁ VÁLKA	
Fáze konfliktu	226
Osobnosti konfliktu	230
Společensko-kulturní pozadí	231
KRIZE ABSOLUTISMU V ZÁPADNÍ EVROPĚ	
Revoluce	232
Společensko-kulturní pozadí	235
STŘEDNÍ EVROPA V RANÉM NOVOVĚKU	
Česko-uherské soustátí	236
Společensko-kulturní pozadí	244
MÝŠLENÍ A KULTURA RANÉHO NOVOVĚKU	
Vývoj v Evropě	245
Společensko-kulturní pozadí	249
REJSTŘÍK	250

1 PRAVĚK

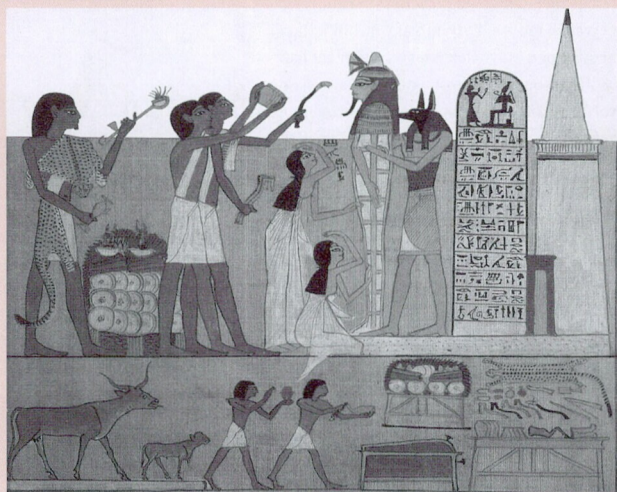
Obsah

- Úvod a charakteristika pravěku 5
- ČLOVĚK A ZÁKLADY JEHO ANTROPOGENEZE. 6
- PERIODIZACE PRAVĚKÝCH DĚJIN 11

Úvod a charakteristika pravěku

Pravěkem (prehistorií) označujeme dobu vývoje člověka a kultury **před vznikem písemných pramenů**. Je to nejdelší období lidské historie. Pravěk začíná asi před 3 miliony let s počátky výskytu člověka zručného – **Homo habilis**. Na území **Předního východu** končí s rozvojem prvních staroorientálních civilizací přibližně před 5500 lety, kdy vznikají první sumerské městské státy a začíná se používat písmo. Ve **střední Evropě** pravěk končí s rozpadem západní části Říše římské a stěhováním národů. Běh dějin zde tak plynule přechází do středověku. Pro studium pravěku vycházíme z dochovaných památek hmotné kultury, mezi něž patří nejrůznější předměty každodenní potřeby, nástroje, nádoby, ozdoby či nástěnné skalní malby a zbytky obydlí nebo hroby, které podávají nejazykovou informaci o životě dané doby a úrovni tehdejší kultury. Tyto nálezy i jejich polohu, ve které byly objeveny, zkoumají archeologové.

2 STAROVĚK

Obsah

□ Úvod a charakteristika starověku	16
□ OBLAST MEZOPOTÁMIE	18
□ OBLAST EGYPTA	33
□ OBLAST SYROPALESTINY	42
□ OBLAST MALÉ ASIE	49
□ OBLAST ÍRÁNU	53
□ OBLAST INDIIE	59
□ OBLAST ČÍNY	66
□ OBLAST EGEJSKÁ A ŘECKO	72
□ OBLAST ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA	91

Egypt – obřad s egyptskou mumii

Balzamovači z těla zesnulého vyjmuli a uložili do čtyř zvláštních nádob – kanop – plíce, játra, žaludek a střeva. Břišní dutinu vyčistili a nabalzamovali palmovým vínem, mastmi a aromatickými látkami.

Úvod a charakteristika starověku

Je tomu asi **10 000 let**, kdy lidé žijící kolem velkých řek v **oblasti Úrodného půlměsíce** přišli na to, že prozatím volně rostoucí obilí mohou pěstovat a dokonce šlechtit, že zvířata a především dobytek se dá zdomácnit a chovat. Tento historický zvrát označujeme termínem **neolitická revoluce**, znamená to přechod od lovu a sběru k zemědělství, člověk se stal výrobcem, měnil si podle svého obrazu okolí, rozvíjel zemědělskou a řemeslnou výrobu a mj. si vytvářel zásoby potravin, proto již nebyl tak bezprostředně odkázán na milost a nemilost přírody. V důsledku těchto změn rostl počet lidských pospolitostí, které se postupně usazovaly, a vznikala tak stálá sídliště. Lidé zakládali první města, rozvíjely se složitější společenské vztahy a kultura, lépe byla organizována pracovní síla. Zrodily se **první historické civilizace**.

Civilizace

Pojmem **civilizace** označujeme lidskou společnost, která má rozvinuté charakteristické prvky společenského, hospodářského a kulturního života. Zpravidla mívá tyto znaky:

- lidé žijí **usedlým** (městským) **způsobem života**,
- vytvořili si **členité uspořádání společnosti**, vzniká vrstva bohatých a privilegovaných,
- **dělba práce** zahrnuje zejména zemědělství, řemesla a obchod,
- objevují se **znaky státu** s politickou organizací a představami o vládě,
- **rozvíjí se duchovní život** s vlastním souhrnem náboženských idejí,
- lidé tvoří kulturu, vzniká **tvorba hmotná** (stavby, charakteristické předměty) a **nehmotná** (umění, písmo).

Literární památky přinášejí o životě dávných civilizací historicky mnohdy klíčové informace. Písemné prameny umožňují nahlédnout do života tehdejší společnosti mnohem hlouběji a uceleněji, nalézáme zde tak doklady nejen o běžném životě, ale i o myšlenkách, což z archeologických nálezů často zjistit nelze.

3 STŘEDOVĚK

Obsah

- Úvod a charakteristika středověku 108
- BYZANTSKÁ ŘÍŠE A VÝCHODNÍ KULTURNÍ OKRUH 109
- ZÁPADNÍ KULTURNÍ OKRUH A FRANCKÁ ŘÍŠE 116
- STŘEDNÍ EVROPA V RANÉM STŘEDOVĚKU . 128
- SPOLEČNOST RANÉHO STŘEDOVĚKU 143
- SPOLEČNOST VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU 148
- STŘEDNÍ EVROPA VE VRCHOLNÉM STŘEDOVĚKU 154
- STŘETÁVÁNÍ KŘESŤANSTVÍ S JINÝMI KULTURAMI . . 160
- KRIZE 14. STOLETÍ 167
- SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ VE 12.-15. STOLETÍ . . . 171
- ČESKÝ STÁT ZA LUCEBURKŮ 177
- ČESKÝ STÁT VE 14. A 15. STOLETÍ . . 181
- VZTAHY MEZI STŘEDOVĚKÝMI EVROPSKÝMI STÁTY . . 190

Úvod a charakteristika středověku

Středověk bývá vymezován **5.-15. stoletím** a dále se vnitřně člení na **raný** (5.-11. století), **vrcholný** (11.-13/14. století) a **pozdní** (14.-17. století). Ve 12. a 13. století se prohloubila nerovnoměrnost vývoje různých oblastí v Evropě, proto tuto periodizaci nelze používat ve všech evropských regionech. Název středověk použili poprvé italští humanisté, kteří tuto epochu hodnotili jako úpadkovou ve srovnání s antikou. Teprve éra romantismu v 19. století přinesla rehabilitaci středověku a později vznikla specializovaná disciplína, která se středověkem zabývá (medievalistika, také medievalistika). **Ideovou náplní středověku bylo křesťanství a scholastický filosoficko-teologický systém.** Středověcí křesťané chápali historický vývoj jako časovou přímku vymezenou dvěma body, tedy stvořením světa a posledním soudem. Vlastnictví, propůjčování, pronajímání půdy bylo rozhodujícím faktorem při formování středověké společenské hierarchie (feudum = léno, odtud termíny **feudalismus** a **lenní vztahy**). V oblasti kultury a umění hovoříme ve středověku o epoše **předrománské, románské** (raný středověk) a **gotické** (vrcholný středověk).

4 RANÝ NOVOVĚK

Obsah

- Úvod a charakteristika raného novověku 195
- RENESANCE, HUMANISMUS, REFORMACE 196
- ZÁMOŘSKÉ OBJEVY 202
- RANÉ NOVOVĚKÝ STÁT A SPOLEČNOST 207
- EVROPSKÉ VELMOCI V RANÉM NOVOVĚKU 210
- NOVÉ MOCENSKÉ POMĚRY V EVROPĚ 221
- TŘICITILETÁ VÁLKA 226
- KRIZE ABSOLUTISMU V ZÁPADNÍ EVROPĚ 232
- STŘEDNÍ EVROPA V RANÉM NOVOVĚKU 236
- MYŠLENÍ A KULTURA RANÉHO NOVOVĚKU 245

Úvod a charakteristika raného novověku

Období raného novověku bývá vymezováno nejčastěji **mezi 15. a 17. stoletím**. Počátek je obvykle spojován s Kolumbovým přistáním na Bahamách **r. 1492**, které bylo počátkem vyvrácení středověkého církevního dogmatu o Zemi – ploché desce vznášející se ve středu vesmíru. Další zámořské objevy přinesly poznatky o podobě planety a podnítily rozvoj vědních oborů. Nastaly **změny politické** (proměny absolutismu), **společenské** (přesuny ve společenské hierarchii, vznik nových vlivných vrstev), **ekonomické** (vznik manufaktur a námezdní práce) i **kulturní a náboženské** (renesance a humanismus, reformace a protireformace). Značně se prohloubily rozdíly mezi evropskými regiony. Zatímco jižní a západní Evropa vstoupila do období novověku, v Evropě střední a východní ještě dožíval feudalismus (pozdní středověk).